

Opprør fra høyre

Kaj Skagens essaysamling «Bazarovs barn» er en begivenhet. Med den biter Gyldendal Norsk Forlag seg selv i halen 40 år etter. Det litteratursyntet forlagets kommissariske leder Finn Hal-

vorsen dengang knesatte, gjenoppstår i dag i skikkelsen til en ung forfatter som tror han tenker nytt, men som i virkeligheten serverer et deprimerende velkjent tankegods.

Kaj Skagen går til angrep på den radikale norske litteraturen i boka «Bazarovs Barn». (Foto: Odd H. Anthonsen)

Av Hans Fredrik Dahl

Kaj Skagens ærend er dette: Han vil gjenreise det ytterste høyre fra mellomkrigstidas Europa og retablere det kultursyn som har ligget nede siden 1945.

At forlaget kan lansere hans bok som et verk med «større idémessig perspektiv og høyere intellektuell temperatur» enn noe annet skrift i dette århundre, er mildest talt påfaldende.

Nyttig diktning

Elementene i Kaj Skagens kultursyn er disse: Krav om en «nyttig» litteratur som skal hjelpe leseren og samfunnet. Anklage mot moderne diktere for svik mot denne oppgaven, dels ved at de kler sine verk inn i en forvirrende modernistisk form, dels ved at de gir dem et pverst og pessimistisk innhold som «gjør det utanaturalige naturlig».

Skagen krever at litteraturen skal holde seg til de enkle, sterke mytene; til kjærligheten som mysterium og lykken som en følge av lidelse. Kravene fremmes ved hjelp av ideologielelementer som er kokt i hop av den samme angst for teknikk og naturvitenskap, det samme hat mot USA og «Hollywood», den samme forakt for kvinnebevegelse og abortkrav, som kjennetegner klassisk europeisk kulturfascisme.

Skagen distanserer seg rett nok verbalt fra nazismen som han helt feilaktig ser som en konsekvens av materialisme, psykologi og naturvitenskap. Hans generelle kunnskaper om historie og kultur er i det hele tatt farlig tynne for hans formål: boka kryr av forblommede utsagn om middelalder, renessanse og åndstradisjoner.

Dyster

Hans hovedsak er kampen mot den radikale norske litteraturen, som han betrakter med dystert alvor og leser uten sans for ironi og musikk. Han sabler forfatterne ned på basis av urimelige sitater og ufullstendige referater. Han må så

gjerne mene at norsk litteratur fra Faldbakken til Haavards-holm er platt, triviell og dårlig. Men hans metoder for å vise det, holder ikke mål. Også ideologikritikk er et fag.

Kaj Skagen har utvilsomme talenter som polemiker. Hans vrede og patos lyser ikke sjeldent opp. Andre steder hersker dypt mørke, med snirklede setninger og ugjennomtengelige dynger av tåkefulle uttrykk. Solglimtene viser at Skagen kan få noe å fare med. Feilen er at han i dag forsøker å markedsføre et helt verdensbilde, doserende som en Erasmus Montanus. Han burde holde seg til rollen som Nagel, dyrke antydningenes metode og idé-skissens kunst. Han kan det også.

Brune spor

Derfor tror jeg ikke man skal la seg forarge for lenge over at han akkurat nå kjører brune spor. Men det er nødvendig å si fra at dette er kjente veier som har brukt andre galt avsted før. Når Skagen forsøker å gjøre 70-tallets norske bokklubbforfattere til en samfunnsfare, en «sosial trussel», da bør han tvinges til å innse at det produkt han i dag legger fram, er et illelukkende lass fra den europeiske søppelhaug, fra dens begeistring for Blut und Boden og dens krav om kamp mot den «entartete» kunst.

Kaj Skagen:
Bazarovs barn
Gyldendal